

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА Ў ПОЛЬСКОЙ ІНТЭРНЭТ-ПРАСТОРЫ

У сучасных умовах, калі актуалізуецца дыялог паміж рознымі культурамі, назіраецца ўстойлівая неабходнасць ведання сацыякультурных каштоўнасцей, мастацтва і традыцый не толькі свайго этнаса, але і суседніх. Усё гэта спрыяе працэсам супастаўлення, фарміравання адпаведных пазнавальных вектараў, стэрэатыпаў успрымання, якія выступаюць у ролі пасрэднікаў у працэсе міжкультурнай камунікацыі. Праблемы ўзаемнай рэцэпцыі культур і народаў, этнакультурнай ідэнтычнасці, захавання традыцыйных каштоўнасцей ва ўмовах глабалізацыі знаходзяцца ў цэнтры многіх галін навукі. Не апошняя роля ў вышэйазначаных працэсах належыць і нацыянальным літаратурам.

Беларуская літаратура мае багатую і адметную спадчыну. Але яна, на жаль, як след яшчэ невядома еўрапейскаму чытачу, ды і суседнім славянскім таксама. А калі і ведаюць, то не заўсёды лепшае, што назапасіла наша прыгожае пісьменства. Таму на аб'ектыўны, не тэндэнцыйна зададзены погляд на гісторыю і сучасны стан літаратуры Беларусі разлічваць прыходзіцца не заўсёды.

Бясспрэчна, што магчымасці сённяшніх камунікацый не выклікаюць ні ў каго прэрэчанняў. Яны дапамагаюць міжкультурнаму дыялогу, адкрыццю саміх сябе, самавыяўленню і самапрэзентацыі. У дадзеным кантэксце значная роля належыць інтэрнэт-камунікацыям. Гэта адзін са сродкаў знаёмства іншамоўнага чытача з літаратурамі іншых народаў. Дык як жа прадстаўлена беларускае прыгожае пісьменства ў польскай інтэрнэт-прасторы?

Прааналізаваўшы дадзены камунікатыўны сегмент прэзентацыі нацыянальнай літаратуры, можна вылучыць два блокі: 1) мастацкія тэксты; 2) літаратуразнаўча-крытычныя артыкулы і эсэ, прысвечаныя пытанням развіцця і гісторыі беларускай літаратуры.

На старонаках сайта Інстытута ўсходнеславянскай філалогіі Ягелонскага ўніверсітэта можна пазнаёміцца з беларускай інтэрнэт-бібліятэкай. Адпаведна рубрыкацыя матэрыялаў наступная: віртуальны «Czasopis» (у ім змешчаны, напрыклад, за студзень 2011 г. эсэ Сакрата Яновіча «Крынкi ў сорок пятым» [1], эсэ Яна Максіюка «Зарастаем травой забыцця», прысвечана 80-годдзю з дня нараджэння Аляксандра Баршчэўскага [2]), «Arche-Пачатак», «Беларуская палічка» (беларуская электронная бібліятэка), заснаваная ў 1996 г., «Дзеяслоў», «Ніва», электронная версія «Аста Albarutenika», прадстаўленая дзесятым нумарам за 2010 г. і прысвечаная 80-годдзю Аляксандра Баршчэўскага пад тэматычнай назвай «Мае Афiны тут — назваў iх Бандарамi». Пералiк i вiзiткi беларускiх пiсьменнiкаў прадстаўлены па адпаведных раздзелах: «Бiяграфiя», «Творы на беларускай мове», «Творы ў перакладзе на польскую, украинскую i рускую мовы», «Крытыка i лiтаратуразнаўства». Да прыкладу, творчасць А. Куляшова прадстаўлена паэмамі «Варшаўскi шлях», «Далёка да акiяна» (урыўкi), «Цунамi», а таксама пяццюдзесяццю вершамi беларускага паэта. Ёсць i аўдыёверсiя аднаго твора.

Сістэмнасць у літаратурнай прэзентацыі тых ці іншых аўтараў прысутнічае не заўсёды: творчасць Янкі Купалы прадстаўлена арыгінальнымі тэкстамі, а таксама ў перакладах на англійскую, рускую, украінскую мовы, але на польскай няма ніводнага твора. Рубрыка «Беларуская драматургія» рэпрэзентавана трыма п'есамі А. Курэйчыка, двума Шэкспіра і адной Аляксея Барова. Раздзел «Літаратуразнаўства» ўтрымлівае імёны і прозвішчы шаснаццаці даследчыкаў, многія з якіх не з'яўляюцца знакавымі на ніве айчыннай крытыкі і літаратуразнаўства. Не можа не парадаваць раздзел «Дзіцячая літаратура», у якім змешчаны творы для дзяцей на беларускай мове не толькі айчынных аўтараў, але і вядомых замежных. Прысутнічае таксама блок «Дражнілкі. Забаўляякі», які для дзяцей малодшага ўзросту будзе вельмі цікавым.

Карыстальніка інтэрнэта і аматара беларускай літаратуры не можа не зацікавіць сайт Калегіума Еўропы Усходняй з яго старонкай «Бібліятэка беларуская», на якім змешчаны анатацыі і здымкі кніг беларускіх аўтараў, што ўбачылі свет у Польшчы менавіта па-польску. Сярод іх: кніга выбраных паэтычных твораў Андрэя Хадановіча «Święta Nowego rosku», кніга Валянціна Акудовіча «Dialogi z Bogiem», анталогія беларускай паэзіі ад XV да XX ст. «Nie chyliłem czoła przed mocą», кніга выбраных твораў Ул. Арлова «Kochanek jej wysokości» і інш.

Таксама ў «Часопісе» (12/10, 1/11) змешчаны артыкулы Тамары Болдак-Яноўскай «Не плач, Сакраце», «Метамарфозы» са зразумелай аўтарскай канцэпцыяй і высновамі аб беларускасці ў Польшчы, аб літаратуры польскай у Беларусі. Адно выказванне даследчыка заслугоўвае, каб яго працытаваць: «Без Марка Шагала няма жывапісу беларускага і сусветнага. Няма беларускасці — няма Падлесся. Няма беларускасці — няма Беластоку. Без беларускасці няма Беларусі. Без беларусаў няма Беларусі. Без беларусаў няма Еўропы. Не існуе польскага народа без асоб з радаводам з ВКЛ, прынамсі і з Бelay Русі. Не існуе народу польскага без шляхты з ВКЛ і з Бelay Русі. Няма польскай культуры без асоб з падвоенай, патроенай тоеснасцю, родам з ВКЛ» [3]. Каментары, думаецца, не патрэбны!

Увагу прыцягнула і старонка «Polska Bibliografia Literacka», на якой змешчаны бібліяграфічныя крыніцы і анатацыі на кнігі, што ўбачылі свет у Польшчы на працягу апошніх 20 гадоў. Зразумела, што ў гэты пералік увайшлі асобныя пазіцыі. Напрыклад: «Chciwy bogacz. Białoruska bajka ludowa» (1988), «Wybór tekstów z folkloru białoruskiego i literatury starobiałoruskiej» (1993) (укладальнік Ф. Сяліцкі), анталогія новай беларускай літаратуры «Kraina otoczona wysokimi górami» (2004), «Białoruś — terra incognita», 2010 (артыкул прысвечаны праблемам культуралогіі), аб выхадзе на польскай мове кнігі Ігара Бабкова «Adam Kłakocki i jego cienie» і інш.

Пытаннем гісторыі беларускай літаратуры прысвечаны артыкулы Хелены Казлоўскай «Расстраляная інтэлігенцыя» (аб рэпрэсіях 30-х гг. у дачыненні да беларускіх пісьменнікаў), Яна Максымука «Паэты сярод руін...» (аб беларускай літаратуры пераходнага перыяду) і інш.

Студзенскі інтэрнэт-нумар «Часопіса» за 2011 г. змясціў тэатральную рэцэнзію Агнешкі Баровец-Горал «Адкрыццё беларускага тэатра», у якой размове ідзе аб падрыхтаванай у варшаўскім тэатры «Рампа» прэм'еры «Пінскай шляхты» В. Дуніна-Марцінкевіча ў рэжысёрскай канцэпцыі Мікалая Пінігіна. Пераклад твора на польскую мову ажыццявіла, як можам даведацца з артыкула, прапрапраўнучка беларускага класіка Барбара Кжыжаньска-Чарнавеска. Аўтар публікацыі адзначае годнае тэатральнае ўвасабленне п'есы, высокі ўзровень акторскай работы (асабліва Віктара Манаева), музычнае суправаджэнне. А Баровец-Горал прыходзіць да наступнай, цалкам слушнай высновы: «Беларускі рэпертуар у Польшчы чамусьці пужае на кіламетр... Калі сутыкаемся з беларускім тэкстам (сам выбар якога многія расцэньваюць як камерцыйнае самагубства), то з аўтара робім Паляка. І гэта зрабіць няцяжка, бо амаль кожны беларускі літаратар мае ў сваім наробку творы па польску ці зрэшты пераклады. Пане дырэктару, давайце не баяцца беларускага рэпертуару, не адбірайма ў Беларусаў Дуніна-Марцінкевіча, не будзем рабіць з яго Паляка, бо ім ён ніколі не быў» [4].

Ганна Стшалкоўска размясціла артыкул пад красамоўнай назвай «Krótki przewodnik po białoruskich powieściach kryminalnych». Радавод гэтай жанравай мадыфікацыі аўтар шукае ў творчасці Уладзіміра Караткевіча; параўноўвае яго ролю і месца ў беларускай літаратуры з В. Скотам і Г. Сянкевічам. «Дзікае паляванне караля Стаха» Г. Стшалкоўска прызнае за класічную крымінальную аповесць з гатычнымі элементамі ў яе мастацкай структуры, якая заснавана на матэрыяле беларускай гісторыі, культуры і фальклору. Праводзячы аналіз літаратуры па зададзенай тэме, аўтар спыняе сваю ўвагу на такіх кнігах, як «Каханка д'ябла, або карона Вітаўта Вялікага» М. Адамчыка і М. Клімковіча, «Ліхтуга» А. Глобуса, «Заўсёды светла каля турэмных муроў» У. Сакалова, «Экспрэс» У. Сіўчыкава і інш. Зрабіўшы агляд корпуса літаратуры гэтага жанру ў Беларусі, аўтар прыходзіць да высновы: «Беларускі крымінал акупіруе хутчэй правінцыйныя вёскі, падобна як у аповесцях Агаты Крысці, а не вялікія метраполіі, якія апісвае амерыканскі чорны крымінал. Фабула крымінальнай аповесці асабліва не адрозніваецца ад сваіх заходніх адпаведнікаў, але трэба падкрэсліць, што беларускі літаратурны крымінал не імкнецца толькі да вытанчанай інтрыгі забойства. Гэта змешванне літаратурных жанраў, спалучэнне стыляў, актуалізацыя гістарычнай традыцыі з'яўляецца характэрнай рысай беларускай крымінальнай аповесці. Можа таму значэнне масавай літаратуры ў Беларусі мае зусім іншы характар, адметны сэнс, чым ў іншых краінах. Наколькі на Захадзе масавая літаратура, паміж іншым і крымінальнае «чціва», часта мала патрэбная макулатура, то на Беларусі з'яўленне твораў адпаведнай тэматыкі, а значыць і іх чытанне, апрача функцыі забаўляльнай, служыць у пэўнай ступені прапагандзе беларускай мовы і літаратуры. Спадзяёмся, што надыдзе час, калі польскі аматар крымінальных аповесцей будзе мець магымасць пазнаёміцца і з перакладамі вышэйзгаданых твораў» [5].

Дадзены агляд польскай інтэрнэт-прасторы на прадмет прысутнасці беларускай літаратуры на яе старонках, канечне, не прэтэндуе на вычарпальнасць, але дае магчымасць прасачыць магчымыя накірункі знаёмства польскіх аматараў з айчынным прыгожым пісьменствам.

ЛІТАРАТУРА

1. Яновіч Сакрат [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <http://czasopis.pl/czasopis/2011-01/art-10>
2. Максімюк Ян [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <http://czasopis.pl/czasopis/2010-12/art-13>
3. Wołdak-Janowska T. [Электронны рэсурс] — Рэжым доступу: <http://czasopis.pl/czasopis/2010-12/art-2>
4. Borowiec-Goral A. [Электронны рэсурс] — Рэжым доступу: <http://czasopis.pl/2011-01/art-18>
5. Strzałkowska A. [Электронны рэсурс] — Рэжым доступу: <http://zbrodniawbibliotece.pl/analizy/602,krotkiprzewodnik..>